

**በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት**

የሰበር መ/ቁ 247348

ጥቅምት 5 ቀን 2017 ዓ.ም

ዳኞች: ብርሃኑ አመነው

በእውቀቱ በላይ

ቀነዓ ቂጣታ

ብርሃኑ መንግስቱ

ማርታ ተካ

አመልካች :- ወ/ሮ ገነት ጉታ - ቀረቡ

ተጠሪ :- አቶ ወርቁ ደሜ - ቀረቡ

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

መዝገቡ ለሰበር ችሎት የቀረበው የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ የህግ ስህተት የለውም በማለት የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/ 423641 ላይ በቀን 08/09/2015ዓ.ም የሰጠው ትእዛዝ መሰረታዊ የህግ ስህተት ተፈጽሞበታል በማለት በሰበር ችሎት እንዲታረም ሲሉ አመልካች በቀን 15/09/2015ዓ.ም ባቀረቡት አቤቱታ መነሻ ነው፡፡

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም !

ጉዳዩ አመጣጥ ባጭሩ ሲታይ ተጠሪ የስር ከሳሽ ሲሆን በሰበር ክርክር ያልተሰየሙት አቶ ባልቻ ደሜ ተከሳሽ በመሆን ክርክር አድርገው ፍርድ ከተሰጠ በኋላ አመልካች የመቃወም አመልካች በመሆን የክርክሩ ተካፋይ ነበረች።አመልካች በቀን 10/8/2014ዓ.ም ባቀረበችው የመቃወሚያ አቤቱታ በሀንቀሎ ዋቤ ወረዳ ካራሊሙ ቀበሌ ውስጥ የሚገኘው አዋሳኞቹ በክሱ የተጠቀሰው ይዞታ በጋብቻ ውል የተቆረጠልኝና ከ23 ዓመት በላይ ከእጄ ሳይወጣ ስጠቀምበት የነበረ ሲሆን ተጠሪ እና የስር ፍርድ ቤት ተከሳሽ ተሰማምተው እኔ ሳልሰማ ተከራክረው ውሳኔ የተሰጠ መሆኑን ከአፈ.ፃጸም መ/ቁ/14280 የተገነዘብኩ ስለሆነ የአፈ.ፃጸም መዝገቡ ታግዶ ይዞታዬ ከክርክሩ እንዲወጣልኝ በማለት የጠየቀች መሆኑን መዝገቡ ያሳያል።

ተጠሪም በሰጠው ምላሽ የመቃወም አመልካች በከሳሽ እና በተከሳሽ መካከል ይደረግ የነበረውን ክርክር አመልካች ታወቅ ስለነበር ይህንን መቃወሚያ ልታነሳ አትችልም፤ማስረጃም አላቀረበችም፤ሟች ባለቤቷ ሌላ ሁለት ገመድ መሬት ቆጥሮላታል፤አከራካሪው መሬት ለእኔ የሚደርሰኝ ስለሆነ የተሰጠው ውሳኔ እንዲፀናልኝ በማለት የተከራከረ ሲሆን ፍርድ ቤቱም የግራቀኙን ክርክር ከሰማና ምስክር አስቀርቦ ከመረመረ በኋላ የአመልካች ምስክሮች ይዞታው ለአመልካች በሰማኒያ መቆረጡን እንደመሰከሩ ጠቅሶ በሰበር መ/ቁ 107840 (ቅፅ 18) በተሰጠ ውሳኔ መሰረት ይዞታው ባልና ሚስት ሲጋቡ የተሰጠና ሲጠቀሙበት የነበረ በመሆኑ የጋራ ንብረት ነው በማለት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ/ 360(2) መሰረት ከክርክሩ እንዲወጣ ሲል ወስኗል።

ተጠሪ ውሳኔውን ተቃውሞ ይግባኝ ለአርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርቦ ችሎቱ የስር ወረዳ ፍርድ ቤት ውሳኔን በማፅናቱ ቅሬታውን ለኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርቦ ችሎቱ አመልካች ከስር 1ኛ ተከሳሽ ጋር የነበራቸው ጋብቻ ፀንቶ ባለበትና ስለመለያየታቸው ማስረጃ በሌለበትና ክርክሩ እስከ ኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ደርሶ ባለበት የስር ተከሳሽ ከተጠሪ ጋር የነበራቸውን ክርክር አላዉቅም ማለቷ አሳማኝ አይደለም፤የአመልካች ምስክሮች ባልና ሚስት መሆናቸውን እናውቃለን፤የመጀመሪያውን ክርክር ማወቅ አለማወቁን አናውቅም ሲሉ መመስከራቸው ሎጂካል አይደለም፤ባልና ሚስት ሆነው ክርክሩን ይደባበቃሉ ተበሎ አይታሰብም በማለት አመልካች ክርክሩን እያወቀች የመጨረሻውን ውሳኔ ጠብቃ ያቀረበችውን አቤቱታ የስር ፍርድ ቤት ውድቅ ማድረግ ሲገባው አቤቱታውን መቀበሉ የፍ/ብ/ስ/ስ/ሀ/ቁ 358 መሰረት ያደረገ አይደለም ሲል የስር ወረዳ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ በመሻር የአመልካችን አቤቱታ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ/360(2) መሰረት ውድቅ አድርጓል።አመልካች ለኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ ብታቀርብም በይግባኝ ሰሚው የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ውሳኔ ላይ

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

መሰረታዊ የህግ ስህተት አልተፈፀመም ሲል አቤቱታውን በአዋጅ ቁጥር 216/2011አንቀፅ 26(1) መሰረት ውድቅ አድርጎ ወስኗል። ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ የቀረበው በዚህ ላይ ነው።

አመልካች ግንቦት 15 ቀን 2015ዓ.ም ባቀረበችው የሰበር አቤቱታ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ ጉዳዩን ሲመለከት በሰበር ፍርድ ቤት የታለፈ ማስረጃ ካለ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ/ 327 በማስረጃ ሳያጣራ በሰ/መ/ቁ/56795 (ቅፅ 12) ላይ የተሰጠውን ውሳኔ መሰረት አድርጎ አመልካች በወቅቱ በቦታው እንዳልነበረችና ከሰበር ተከላሽ (ባለቤቷ) ጋር ተጣልታ እንደነበር በሰበር ፍርድ ቤት የቀረቡት የግራቀኙ ምስክሮች ያረጋገጡ ሲሆን የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ምስራቅ ችሎትና የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የተሻለና አዲስ ማስረጃ ሳይኖር የሰበር ወረዳና ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔን መሻራቸው መሰረታዊ ህግ ስህተት ስለሆነ ውሳኔያቸው ተሽሮ የሀንቆሎ ዋቤ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/13653 የሰጠው ውሳኔ እንዲፀናልኝ በማለት አመልክታለች ።

የሰበር ችሎቱ አቤቱታውን ከመረመረ በኋላ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አመልካች ቀደም ክርክር ሲደረግ ታወቅ ነበር በሚል የደረሰበትን ድምዳሜ ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ/358 አላማና አተገባበር ጋር እንዲሁም በመ/ቁ/56795 እንዲሁም በሌሎች መዝገቦች ላይ ከተሰጠው የህግ ትርጉም ጋር አገናዝቦ ለመመርመር ተጠሪ መልስ እንዲያቀርቡ ትዕዛዝ ሰጥቷል። ተጠሪ በቀን 05/6/2016ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው መልስ አመልካች የተሰጠኝን መብት ሆነ ብላ ለማሳጣት ከባለቤቷ ጋር ተማክራ ያቀረበችው አቤቱታ ነው፤ ከባለቤቷ (ከሰበር ተከላሽ) ጋር በነበረን ክርክር ይዞታው ጋብቻ በምንፈፅመበት ጊዜ ለአመልካች የተሰጣት ነው ብሎ ያነሳው ጥያቄም ሆነ ክርክር የለም፤ መሬቱ በጋብቻ ጊዜ ያልተሰጣት፤ አንድም ቀን ይዘውትም ሆነ አስተዳድረውት አያውቁም፤ በእርሻም አልተጠቀሙም፤ ይዘታው በስጦታ አልተሰጣትም እንጂ ቢሰጣት እንኳን ከ1991 እስከ 2016 ዓ.ም ድረስ 25 ዓመት ስለሚሞላ ይርጋ ያግደዋል፤ በመሆኑም የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ የህግ ስህተት የለበትም ተብሎ እንዲፀና በማለት ተከራክሯል። አመልካች አቤቱታዋን የሚያጠናክር የካቲት 18 ቀን 2016 ዓ.ም የተጻፈ የመልስ መልስ አቅርባለች።

የክርክሩ አመጣጥ እና የግራቀኙ ክርክር ከላይ ባጭሩ የተመለከተው ሲሆን እኛም ያስቀርባል ሲባል የተያዘውን ጭብጥ ከግራቀኙ ክርክር፤ በሰበር ፍርድ ቤት ውሳኔ እና ከተገቢው የህግ ድንጋጌ ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምረናል። እንደመረመርነው የሰበር ችሎቱ ውሳኔ የሚሻው ጭብጥ በተጠሪ እና በሰበር ተከላሽ (የአመልካች ባለቤት) መካከል ክርክር ተደርጎ ውሳኔ ከተሰጠ በኋላ አመልካች በፍ/ብ/ሰ/ሰ ህግ ቁጥር 358 መሰረት ያቀረበችው መቃወሚያ ክርክር መኖሩን አታውቅም

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ነበር አይባልም ሲል የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ ላይ የተፈጸመ የህግ ስህተት አለ ወይ የሚለው ነው።

በክርክሩ ተካፋይ ያልሆነ ወገን ባልተሳተፈበት ክርክር ተድርጎ መብቱን የሚነካ ፍርድ መሰጠቱን ባወቀ ጊዜ ፍርዱን በመቃወም መብቱን ማስከበር እንደሚችል በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ 358 ላይ ተደንግጓል። ይሁንና ይህንን መብት በመጠቀም ረገድ ክርክሩ መኖሩን እያወቀ በቸልተኝነቱ ወይም በእሱ ጉድለት የክርክሩ ተካፋይ ሳይሆን የቀረ ወገን ከቅን ልቦና ዉጪ ጉዳዩን ለማንተት የሚያቀርበው መቃወሚያ ተቀባይነት ሊኖረው እንዳማይገባ ሰበር ችሎቱ ገዥ ውሳኔ የሰጠበት መሆኑ ይታወቃል(ሰበር መ/ቁ/56795፣40229፣93987 እና ሌሎች መሰል መዝገቦችን ይመለከታል)። ከዚህ አኳያ የተያዘው ጉዳይ ሲታይ ቀደም ሲል የአመልካች ባል እና ተጠሪ ሲከራካሩ አመልካች በወቅቱ ከባለቤቷ ጋር ባለመግባባት ተለያይተው እንደነበር ጠቅላ ክርክሩ መኖሩን እንደማታወቅ የተከራከረች ሲሆን ተጠሪ በበኩሉ ክርክር መኖሩን እያወቀች ጣልቃ ገብታ መከራከር እየቻለች ዉጤቱን ጠብቃ የመቃወም አቤቱታ ማቅረቧ ተገቢ አይደለም በማለት አጥብቆ ተከራክሯል።

ስለሆነም አመልካች ክርክሩ መኖሩን ታወቅ ነበር ወይስ አልነበረም ወይም ክርክሩ መኖሩን እያወቀች ጣልቃ ገብታ መከራከር ሲችል ከቅን ልቦና ዉጪ ዉጤቱን ጠብቃ ያቀረበችው አቤቱታ ነው የሚለውን ለመወሰን በእርግጥም የመቃወም አመልካች ቀደም ሲል ክርክር ሲደረግ የነበረ መሆኑን ክርክሩም የእሷን መብት የሚመለከት መሆኑን ታወቅ እንደነበር መረጋገጥ ያለበት ፍሬነገር ጉዳይ ነው። በዚህ ረገድ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ለውሳኔ መሰረት ያደረገው ምክንያት አመልካችና ስር ተከላሽ ባልና ሚስት ሆነው አይነጋገሩም ወይም ክርክሩን አያዉቁም ተብሎ አይገመትም የሚል (መነሻ) ግምት በመያዝ እንጂ በማስረጃ በማጣራት አላረጋገጠም። ከላይ እንደተገለጸው የአመልካች ዋነኛ መከራከሪያ ስር ከላሽ(አሁኑ ተጠሪ) እና ስር ተከላሽ (ባለቤቷ) ሲከራከሩ ከባለቤቷ ጋር ፍቺ ሳይፈጸም ነገር ግን ባለመግባባት ተለያይተን ሲንኖር ነበር በሚል ምክንያት ክርክር መኖሩን አላወቅም የሚል ነው። ስለሆነም ፍቺ ባይኖር እንኳን ተለያይተው ይኖሩ ነበር ወይስ አልነበረም? ክርክር መኖሩን ታወቃለች ወይስ አታወቅም የሚሉና ተያያዥ ጥያቄዎች በማስረጃ ነጥሮ መወሰን አለበት። ጠቅላይ ፍርድ ቤቱ ይህንኑ በማስረጃ ሳያጣራ ተከላሽ እና አመልካች ባልና ሚስት ነበሩ ከሚል መነሻ ክርክር መኖሩን ተወቃለች የሚል ድምዳሜ ላይ መድረሱ የአመልካችን የመሰማትና የመከራከር ህገ መንግስታዊ መብት የሚጻረር ነው። የፈዴራል ጠቅላይ ፍርድ

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በተለያዩ መዝገቦች በሰጠው ገዢ ወሳኔ እንዳመለከተው በማስረጃ ነጥሮ መወሰን የሚገባ ፍሬነገር ጉዳይ በአግባቡ ሳይጣራ የሚሰጥ ፍርድ የክርክር አመራር ጉድለት ያለበት እና ሚዛናዊ ፍትህ የማግኘት መብት የሚጎዳ በመሆኑ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ተብሎ በሰበር ችሎቱ ሊታረም የሚገባ መሆኑን ያስገነዝባል፡፡ሰበር መ/ቁ/43845፤37105 እና ሌሎች መዝገቦችን ይመለከቷል፡፡እንደሚታወቀው አንድ ጉዳይ በሰበር ችሎት ሊታይ የሚችለው የመጨረሻ ወሳኔ ያገኘ ሆኖ በአዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 2(4) እና አንቀጽ 10 ስር ከተመለከቱት የህግ መመዘኛ አንዱን ወይም ከአንድ በላይ ድንጋጌ አሟልቶ ሲገኝ ነው፡፡በተለይም በክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠ ወሳኔ /ትዕዛዝ/ ብይን ሲሆን የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታውን ተቀብሎ በሰበር የማየት ስልጣን የሚኖረው ወሳኔው/ትዕዛዙ/ብይኑ የህገ መንግስቱን ድንጋጌዎች፣ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎትን አስገዳጅ ወሳኔ የሚቃረን ሲሆን እንዲሁም አግባብነት የሌለውን ህግ በመጥቀስ ወይም ህግን ያላግባብ በመተርጎም የተሰጠ ወሳኔ/ትዕዛዝ/ብይን ሆኖ ጉዳዩም አገራዊ ፋይዳን የሚመለከት ሲሆን ብቻ ስለመሆኑ የአዋጁ አንቀጽ 10 (1/ሐ/ እና /መ) ድንጋጌዎች ያስገነዝባሉ፡፡

ስለሆነም የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካች ክርክር መኖሩን ታወቅ ነበር ወይስ አልነበረም የሚለውን አመልካች ካቀረበችው ክርክር አኳያ ተገቢውን ጭብጥ በመያዝ በስር ፍርድ ቤት የተሰሙ ማስረጃዎች ይዘት ሳይመረምር ወይም አስፈላጊ ሆኖ ካገኘው አግባብነት ያላቸውን ማስረጃዎች በተሟላ ሁኔታ ሳይሰማ እና ሳይመረመር ግምት ላይ ተመስርቶ ስር ፍርድ ቤቶች ወሳኔ መሻሩም ሆነ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ይህንኑ ሳያርም ማለፉ ስለጭብጥ አመሰራረት ማስረጃ አቃባበል እና ክርክር አመራር ስርዓት ሰበር ችሎቱ የሰጠውን ገዢ ወሳኔ የሚቃረን በመሆኑ በፌዴራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 2(4ሐ ና ሸ) እና 10(1/ለ) መሰረት መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ብለናል፡፡በዚሁ አግባብ ተከታዩን ወሳኔ ሰጥተናል፡፡

ወሳኔ

1ኛ/በዚህ ጉዳይ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 416831 ቀን በቀን 25/08/2015ዓ.ም ወሳኔ እና የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት

በመ/ቁ/423641 ላይ በቀን 08/09/2015ዓ.ም የተሰጠው ትእዛዝ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰበር ስነስርዓት መመሪያ ቁጥር 17/2015 አንቀጽ 9(1) መሰረት ተሸሯል፡፡

2ኛ/የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት መዝገቡን በማንቀሳቀስ ከላይ በፍርድ ሀብታ ላይ በተገለጸው እና ተያያዥ ጭብጥ ላይ ግራቀኝ በማከራከርና አግባብነት ባለው ማስረጃ በማጣራት ተገቢውን እንዲወስን በማለት መዝገቡን በሰበር ስነስርዓት መመሪያ አንቀጽ 9(2) መሰረት መልሰንለታል፡፡ይጻፍ

3ኛ/ሰበር ችሎቱ ክርክር ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/0

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም !

